

BEZOEKNOTITIE

Adres	: Noordijkerweg 31
Betreft	: boerderij
Status	: Beeldbepalend Pand
Periode	: maart 2000 en september 2000
Reden	: aanstaande leegstand/herbestemming
Onderzocht door	: Jan van der Hoeve en Henk Wierts

Inleiding

In de betreffende boerderij, gelegen aan de rand van de wijk Lewenburg, was vanaf 1973 de manege “Martini” gevestigd. De manege is in september 2000 vertrokken naar nieuwbouw in Thesinge. In het woongedeelte is momenteel anti-kraak bewoning gevestigd. De bouwhistorische verkenning heeft plaatsgevonden in het kader van de eventuele herbestemming van de boerderij, die onderdeel uitmaakt van het “Kanjerproject”. Gezien de korte duur van het bezoek en de omvang van de boerderij is het onderzoek toegespitst op de hoofdlijnen. Tijdens een eventueel later bezoek kan meer aandacht worden besteed aan details en beschrijvende aspecten.

Structuur

Het betreft een kop-hals-romp boerderij die met de schuurzijde (oostzijde) naar de straat is gebouwd. Aan de noordzijde is een tweede schuur (bijschuur) aanwezig. Beide schuren hebben een aan de oostzijde afgewolfd schilddak met uilenborden. Het halsgedeelte heeft een zadeldak. Tegen de zuidzijde is een zomerhuisje met zadeldak aangebouwd.

Het in de lengterichting van de hoofdschuur gebouwde eenlaags woongedeelte met wolfdak (kop van de boerderij) is gedeeltelijk onderkelderd. De boerderij is volledig omgeven door een gracht en bossage.

Bouwgeschiedenis

De boerderij is een van weinige nog overgebleven vertegenwoordigers van de agrarisch georiënteerde lintbebouwing die op de noord-zuid route tussen Noordijk en de zuidelijker gelegen plaatsen Engelbert en Middelbert lange tijd aanwezig was.

Het oudste gedeelte van de boerderij stamt waarschijnlijk deels uit de 18de eeuw. Het betreft hier delen van het voorhuis en dan met name metselwerk en de kelder. In de voorgevel is een steen ingemetseld met het jaartal 1793¹.

Getuige een gevelsteen in de achtergevel van de hoofdschuur² heeft er in 1867 een verbouwing plaatsgevonden. Deze verbouwing was zeer ingrijpend en heeft het huidige aanzien van de boerderij voor een belangrijk gedeelte bepaald. Het voorhuis werd voorzien van een nieuwe kap, een pleisterlaag met schijnvoegen en nieuwe vensters met in de zuidgevel versierde gestucte vensterlijsten. Daarnaast werd de indeling gewijzigd en kwam er een nieuw interieur tot stand dat deels bewaard is gebleven. De hoofdschuur en mogelijk ook de bijschuur werden eveneens in 1867 opgetrokken evenals het zomerhuisje.

In de jaren 1920/1930 werden een woonkamer en de opkamers voorzien van een nieuw kraalplafond. Tevens werd aan de noordzijde in de hals van de boerderij een eenlaags aanbouw aangebracht. In de bijschuur aan de westzijde werd het metselwerk vernieuwd (strengperssteen in kruisverband).

In 1960 werden een douche en toilet gebouwd in de hals van de boerderij.

In 1973 werden de stallen aangepakt. Van de hoofdschuur werd de muur aan de zuidzijde vernieuwd. De achtergevel van de hoofdschuur en de uiterste zuidzijde van de bijschuur kregen nieuw muurwerk in halfsteens verband, waarbij de achtergevel van de hoofdschuur een nieuwe invulling kreeg. Intern werden in de hoofdschuur de groepen gedicht en de koeplaatsen aan de zuidzijde verwijderd. Tevens werden de (paarden?) onderkomens tegen de achtergevel gesloopt. Dit alles ten behoeve van een manege waaromheen een kantine- en toiletruimte werd gebouwd. De toegang hoofdschuur-hals werd afgeschuind en de toilet/douche ruimte veranderd. De bijschuur, voorheen alleen voorzien van een afgescheiden ruimte in de noordwesthoek, werd voorzien van paardenonderkomens en opbergruimte voor zadels.

Tijdens de 20ste eeuw is het metselwerk van de noordgevel van de bijschuur deels vernieuwd (houdt het midden tussen staand en kruisverband, waarschijnlijk hergebruikte steen mogelijk afkomstig van gesloopt muurwerk van de boerderij), daarnaast is de noordgevel van de hoofdschuur in halfsteens werk vernieuwd (hergebruikte steen).

¹ De gevelsteen in de voorgevel vermeldt de tekst: “DE GEZWORE(N) JAN / POPKES EN GEERTJE / HENDRIKS ZIJN HUISVROUW / 17 (afbeelding van paard) 93 ”

² De gevelsteen in de oostgevel van de hoofdschuur vermeldt de tekst: “GEBOUWD / T.S. DIJKHUIS / J.J. ZWAAN / 1867”

Recent heeft nog een verbouwing plaatsgevonden in het woonhuis: de voorkamer is opgedeeld in twee kleinere kamers en een gangetje en de kastenwand is vervangen door een gang.

Beschrijving

Erf

De boerderij is omgeven door een ruim bemeten erf dat volledig omringd wordt door grachten. De westelijk- en noordelijke- en een gedeelte van de zuidelijke gracht waren in 1828 (kadastrale minuut) en mogelijk al in 1793 aanwezig. De zuidelijke gracht is verlegd in noordelijke richting, wellicht in 1867. De gracht aan de oostzijde stamt mogelijk ook uit 1867 en wordt doorsneden door een dam.

Woongedeelte

Exterieur

Van het exterieur zullen gedeelten van het gepleisterde voorhuis uit de 18de eeuw stammen. Het huidige voorhuis (kop van de boerderij) is iets smaller dan in de 18de eeuw. Het pleisterwerk (blokken met schijnvoegen) is uit 1867, het pleisterwerk van de hals is mogelijk van recenter datum. De voordeur in de hals, met panelen en fronton, is 19de eeuws. De met kuif versierde stucijsten om de vensters in de zuidgevel van het woonhuis stammen uit 1867 evenals de kozijnen op deze plaats. Oorspronkelijk waren de bijbehorende ramen zesruits, maar ze zijn later versoberd tot H-schuifvensters. Bakgoot/kroonlijst van voor- en achtergevel stammen uit 1867. Het dak is voorzien van geglazuurde donkere Hollandse pannen, gegolfde Friese pannen en rode oud Hollandse pannen.

Interieur

De kelder onder het noordelijke opkamer gedeelte van het pand stamt mogelijk nog (deels) uit de 18de eeuw. De kelder heeft op de vloer en een gedeelte van de wand rode ongeglazuurde tegels, en gele/groene geglazuurde tegels. De kelderlichten zijn uitgerust met diefijzers. De 18de eeuwse zwaar uitgevoerde grenenhouten balklaag loopt noord-zuid en heeft een kwartrond profiel.

De indeling van het voorhuis stamt mogelijk in essentie nog uit de 18de eeuw maar is in 1867 aanzienlijk gewijzigd. Deze indeling uit 1867 is tot op heden grotendeels bewaard gebleven. Ook heeft het voorhuis nog interessante interieurkenmerken uit deze periode: houten paneeldeuren, een rijke houten schouw (neo-rococo met middenstuk en bewerkte consoles), vensterbanken en betimmeringen/luiken van de vensters, een houten plafond met gesneden houten rankwerk.

De verbouwing van circa 1930 is nog terug te vinden in de plafondkraaldelen van de opkamers en de oostelijke woonkamer (met middenornament).

De kap van het voorhuis (met karakteristieke beugelankers) stamt uit 1867, evenals die van de hals (sporenkap). In het halsgedeelte van de boerderij moet zich oorspronkelijk de karnruimte hebben bevonden. Nader onderzoek moet uitwijzen hoe deze situatie precies heeft gezeten. De ruimte achter de oostelijke woonkamer van het voorhuis heeft nog een originele balklaag uit 1867 (noord-zuid).

Schuren

Exterieur

Originele elementen beperken zich grotendeels tot de oostgevel van de bijschuur (vensters, kozijnen, metselwerk, venster- en deuropeningen met afgeronde bovenhoeken met vooruitspringende rollagen in de vorm van wenkbrauwen). De daken van de schuren zijn met riet bedekt en voorzien van uilenborden.

interieur

De originele indeling is geheel verwijderd. Wel zijn de kappen en gebintconstructies origineel (dekbalkgebinten: 7 in de hoofdschuur en 4 in de bijschuur). Oorspronkelijk had de hoofdschuur de indeling van een Friese schuur³.

Met name de noordwesthoek van de hoofdschuur verdient nader onderzoek i.v.m. een mogelijke voormalige buitenmuur, waarbij het de vraag is of de bijschuur tot de oorspronkelijke opzet van 1867 behoort.

³ Schuurtype dat in de 16de eeuw in Friesland tot stand is gekomen en vervolgens zijn opmars voortzette in Groningen. De schuur is in de dwarsrichting in drie beuken verdeeld. In de ene zijbeuk is het vee gestald, terwijl de andere in gebruik is als deel. In de brede middenbeuk wordt de oogst opgeslagen.

Zomerhuis

exterieur

Tegen de zuidzijde van de boerderij is een eenlaags gebouwtje geplaatst. Gezien het type vensters en de decoratie hebben we niet te maken met een bakhuisje maar vermoedelijk met een zomerhuisje. Dit zomerhuisje verkeert nog grotendeels in de originele staat uit 1867. Opvallende details zijn de gesneden houten sierlijst en het Palladiaans venster in de topgevel.

Het huisje heeft T-vensters.

interieur

De balklaag (oost-west met kraalprofiel) is origineel evenals de stookplaats (hangschouw tegen de zuidgevel)

Conclusie

De boerderij stamt oorspronkelijk uit de 18de eeuw. Uit deze periode stamt mogelijk nog een beperkt deel van het voorhuis. De huidige verschijning is grotendeels tot stand gekomen in 1867. In dat jaar werden de schuren volledig nieuw opgetrokken, evenals het zomerhuisje, en werd de kap van het voorhuis en de hals vernieuwd. Vooral het voorhuis bezit nog vele elementen uit deze periode evenals het zomerhuis. In de 20ste eeuw hebben een aantal aanpassingen en verbouwingen het aanzien van de boerderij gewijzigd, waarbij de nadruk lag op de indeling van de stallen.

Nader onderzoek van de boerderij door middel van een bouwhistorische opname en deelontleding (gedeeltelijke ontpleistering van het voorhuis om de 18de eeuwse kern te traceren) is gewenst.

Henk Wierds

Maart / september 2000

Adres : Noorddijkerweg 31
D.I.V. bezoek : 15 maart 2000
Bouwdossiernummer : B 26005
Archief Noorddijk : 1960-16

1960

Er wordt een vergunning verleend aan T. Dijkhuis landbouwer in ruste te Oosterhogebrug voor het bouwen van een douche en watercloset.

1969

De gemeente Noorddijk wordt bij de gemeente Groningen gevoegd.

1973

Stichting paardrijden gehandicapten gaat de boerderij huren. Er wordt een bouwvergunning verleend om de boerderij geschikt te maken als manege. De bouwkosten bedragen f8000,- en de veranderingen tasten de constructie en het uiterlijk van de boerderij niet aan.

1974

Er wordt een bouwvergunning verleend voor het oprichten van een berging bij de manege voor de opslag van hooi en stro. Het werk wordt in 1974 voltooid.